

Informačné zdroje v 21. storočí, odkaz, hypertext, interakcia, knižnica, internetový vyhľadávač :)

Medzi súčasné zdroje informácií patria: učebnice, encyklopédie, multimédiá, knihy, Internet a jeho služba WWW...

Informácie sa na nás valia zo všetkých strán - vnímame ich sluchom, zrakom, chuťou, hmatom alebo čuchom. Záleží len na nás, ktoré zmysly do ich získavania zapojíme. Vedecké výskumy dokázali, že čím viac zmyslov sa na vnímaní podieľa, tým dlhšie a lepšie informácia zostane uchovaná v pamäti. Pre nás však nie je primárnym cieľom zapamätať si všetky informácie (aspoň po odchode zo školy), ale skôr sa naučiť sa spôsobu, ktorý nám umožní získať ich čo najrýchlejšie a najjednoduchšie.

Najčastejším zdrojom informácií pre žiaka je **učebnica**, ktorá obsahuje výber najdôležitejších údajov z príslušnej oblasti. Omnoho širší obzor ako výber pozostatkov v učebnici nám však ponúka mimovoľné získavanie informácií z médií (z kníh, televízie, novín a časopisov), vlastnej skúsenosti, rozprávania iných, pozorovania a experimentov. Zatiaľ čo v učebniciach sú už poznatky vybrané a utriedené, z ostatných zdrojov ich prijímame aktívne, zamýšľame sa nad nimi a vyberáme tie, ktoré nás naozaj zaujmú - vďaka tomu si ich potom aj lepšie pamätáme.

Nie všetky informácie však získame mimovoľne. Niekedy potrebujeme nájsť údaje, s ktorými sme sa doposiaľ nestretli a musíme siahnúť po zdrojoch, ktoré poskytujú podrobnejšie informácie, vysvetľujú súvislosti a ponúkajú fakty v inom svetle.

Encyklopédie, multimédia, odkazy, hypertext, multimédiá, interakcia

Jedným z najrýchlejších spôsobov nájdenia základných údajov o problematike je použitie **encyklopédie**. Encyklopédia obsahuje stručné poznatky, vysvetlenia a definície z oblasti, pre ktorú je určená. Existujú encyklopédie vesmíru, Zeme, matematiky, chémie, Slovensko (obsahuje údaje o krajine, geologických podmienok, priemysle atď.), slovenských spisovateľov (život a diela spisovateľov) a mnoho, mnoho ďalšieho.

Výhodou encyklopédií je široký záber (obsahujú obrovské množstvo poznatkov), nevýhodou stručný obsah (vždy je k dispozícii len krátky popis bez uvádzania vzájomných súvislostí, podrobných vlastností a pod.).

Pod pojmom encyklopédia sme si ešte pred niekoľkými rokmi predstavovali hrubú knihu s obrázkami, no čoraz častejšie sa pôvodné knižné encyklopédie prepracúvajú do elektronickej podoby a ukladajú na CD alebo DVD. Neobsahujú len textovú a obrázkovú informáciu, ale pribudli aj zvuky a video. Čoraz častejšie nás namiesto úvodných riadkov a textového menu víta príjemný sprievodný hlas oboznamujúci s účelom a obsahom encyklopédie.

Text v encyklopédiách často obsahuje **odkazy (linky)** na príbuzné heslá. V textových encyklopédiách sa museli hľadať strany, v počítačových stačí na text (zvyčajne odlišený napr. inou farbou) kliknúť myšou. Textu, ktorý obsahuje odkazy na ďalšie miesta v texte, hovoríme **hypertext**.

S encyklopédiami veľmi úzko súvisí aj pojem **multimédiá**. Ak sa na pojem pozrieme z jazykovej stránky, tak multi znamená viac alebo niekoľko definícií multimediálnej aplikácie, no pre nás postačí opis: o multimédiách hovoríme vtedy, keď **informácie dostávame súčasne ako textové, zvukové, obrazové, pohyblivé (animácia, film, video) v ľubovoľných kombináciách**.

Pojmy multimediálny program a encyklopédia sa často stotožňujú a niekedy splývajú, pretože už tvorcovia prvých elektronicke spracovaných encyklopédií si uvedomili silu, ktorou disponovali a snažili sa o poskytovanie nielen textových a obrazových, ale aj zvukových a videoinformácií.

Význam multimédií je obrovský, pretože vďaka nim je možné zapamätať si omnoho viac informácií ako klasickými cestami (čítanie, počúvanie).

Ak multimediálna aplikácia dovoľuje okrem pozerania a počúvania aj zasahovanie, možnosti zmeny, odpovede na otázky alebo testovanie, hovoríme o **interakcii - vzájomnej komunikácii** (napr. medzi žiakom a počítačom).

Kniha - najlepší priateľ človeka

Mať k dispozícii počítač a všetky potrebné encyklopédie je ideálne, ale prakticky nemožné. Pokiaľ hľadané údaje nenájde v knižných ani elektronicke encyklopédiách, zostáva nám použiť už len najstarší spôsob vyhľadávania informácií - **ísť do knižnice**.

Donedávna bol spôsob vyhľadávania v knižniciach veľmi zdĺhavý. Ak sme nevedeli názov knihy alebo meno autora, ktorý sa hľadanou problematikou zaoberal, museli sme prehľadať všetky knihy (alebo evidenčné lístky) zaradené v našej kategórii. V knihách sme zvyčajne prehľadávali obsah alebo register, na evidenčných lístkoch kľúčové slová (popisujúce obsah alebo oblasti, ktorými sa publikácia zaoberá). Najhoršie bolo, keď sme sa po niekoľkých hodinách poctivého hľadania dozvedeli, že nájdená kniha je práve vypožičaná.

Dnešné knižnice sú oproti tým spred niekoľkých rokov vybavené o čosi lepšie - majú k dispozícii počítač, vďaka ktorému nemusíme prehľadávať kartotéku, ale jednoducho zadáme oblasť (príp. kľúčové slová), a po niekoľkých sekundách získame zoznam kníh aj s informáciou, či sú vypožičané.

Pokiaľ v knižnici požadované publikácie alebo údaje nenájdeme, môžeme sa pokúsiť o **medziknižničnú výpožičku**, keď sa naša knižnica pokúsi získať požadované publikácie z inej knižnice alebo sa obrátiť na Slovenskú národnú knižnicu v Matici slovenskej, ktorá archivuje všetky u nás vydané publikácie.

Knižnica je so svojimi knihami, novinami a časopismi bohatým zdrojom informácií. Napriek tomu je však v určitom smere veľmi obmedzená a dôležitosť požadovanej informácie často nezodpovedá námahe vynaloženej na jej získanie. V mestskej knižnici by sme určite zbytočne hľadali napr. zoznam názvov novinových článkov za rok 2002 alebo obsah kníh vydaných v Španielsku, o ktorých vieme, že sa nášmu problému venujú podrobnejšie ako domáca literatúra.

Internet

Problémy s dostupnosťou informácií dnes veľmi často dokáže vyriešiť celosvetová sieť **Internet** a jeho služba **WWW** (world wide web). Ide o obrovský systém poprepájaných počítačov, ktoré obsahujú úplné znenie väčšiny časopisov, dennú tlač, rôzne zborníky, vedecké články a ďalšie informácie. Vďaka nemu máme prístup nielen k miestnej knižnici, ale otvárajú sa nám brány do katalógov najväčších svetových knižníc a pokiaľ knihy nie sú prepísané do počítačovej podoby, je možné si ich prostredníctvom Internetu objednať a vypožičať v klasickej podobe.

Nájdenie potrebnej informácie, ktoré by prednedávnom predstavovalo týždne prehľadávania novín, kníh a rôznych katalógov, dnes za nás vybaví **internetový vyhľadávač** a poskytne nám nie jeden zdroj, ale všetky, ktoré vo svete (!) nájde. Zvyčajne ich je niekoľko desiatok či stoviek. Samozrejme, nie každý z nich predstavuje materiál, ktorý potrebujeme, no je oveľa jednoduchšie zaoberať sa len údajmi súvisiacimi s požadovanou problematikou, ako strácať čas prehľadávaním jalových textov, neprinášajúcich nám nič.

Prostredníctvom **webových stránok** môžeme zistiť odchody autobusov, predpoveď počasia, televízny program alebo kurzový lístok - predstavujú pre nás prakticky nevyčerpatelnú studnicu vedomostí a znalostí.

Treba si však uvedomiť, že Internet a služba WWW nemusí byť za každých okolností korektným poskytovateľom informácií - obsahuje len tie fakty, ktoré niekto napísal a prostredníctvom neho zverejnil. Autorom môže byť používateľ, ktorý vedome alebo nevedome mohol niektoré údaje pozmeniť alebo skresliť, nesprávne posúdiť alebo vytrhnúť z kontextu. Často sa stáva, že takúto informáciu od autora preberú ďalší používatelia, zverejnia ju na inom mieste a časom máme dezinformáciu ako vyšitú.

Takisto treba myslieť na to, že existuje množstvo informácií, ktoré do elektronickej podoby prepísané neboli a stále zostávajú len a len v tlačenej podobe (knihy, staršie čísla časopisov apod.). Mnohé odborné informácie sú zasa prístupné len úzkemu okruhu odborníkov a bežnými prostriedkami ich v prostredí Internetu získať nedokážeme.

Zdroje

Prevzaté a upravené z:

Ján Skalka, Cyril Klimeš, Gabriela Lovászová, Peter Švec, *Informatika na maturity a prijímacie skúšky*, Enigma, Nitra 2007, ISBN 978-80-89132-50-8.